

בין טקסאס לנואיבה

**ריברט וייטהיל: עורכים הדי
ז'בים — שירים; עקר, תשי"ב**

על גב הספר אינו קוראים: "שבואל-הוברט וייטהיל, ליד בניין קאנגרסיונה, ארת'ב (1947). ג'לד בלאגוק, טקסאס, וטיים את הוק-לימודיו כמשפטן באוניברסיטת המלכותית של אוסטיין, טקסאס. החל לכתוב סירה עברית לפני כשלוש שנים." אין ספק, שספר-השירים שלפנינו עומד ב"טימן דאליות" לשוניות-תרבותיות. זה מעניין במחן כיצד תופעה "יהודית" פאזה רבות על שנים המאפיינת המרכז של הספרות העברית — פעילותה בתוך הקשרים לשוניים ותרבותיים לא-עבריים — נראית כהנה כמורה, הריגה ושוליה, תעשה זו של הריגות המעטרתות מול התנועה מצוינה בין היתר על העצמאות של הפעילות הספרותית העברית ב"ישראל, שנתוספת כפעילות, ה"טכניו", אגב דאליות זו אינה מאפיינת אומנם את מרכז הפעילות הספרותית העברית כ"יום, אבל אין להסיק מכך ש"ריברט וייטהיל הוא, זאב בודד" בשטח. די אם נזכיר מזרר ותיק ומכלב כמבריאל פרייל.

העמדה הדואלית-הבסיסית היא של היתר בתוך הספרות העברית וביקשה אליה מבחוץ, במסגרת לשונית-תרבותית אמריקאית. מ"התוך עמדה מורכבת זו התבשרת שהיא מעוררת צורך לכהון התרבותית שבהם בוחר וייטהיל. אלא מה גם שאין הוא, "מתכחש" לפן-האמריקאי שלו; חלק מן ה"שירים מוקדם באופן מפורש ב"עולם, הגיאוגרפי והסמלי האמרי-

קיאני, אבל (וכאן מתחיל להסתיר) מן אחד הפתרונות) האלמנטים שמבצלים מעולם זה, תופעו מ"מעמד של סמלים אמריקאיים מקומיים והתפכו לסמלים של ה"עולם המערבי כולו — המערבון, היירווי, ג'ון פ. קנדי — ובכלל זה ישראל. השאלה איננה רק ב"אילו העברים בוחר וייטהיל, אלא גם מה הוא עושה איתם. כל כיצד משבץ אותם במסגרת ה"קשר של הספרות והקשון העברי".

בנקודה זו אחד הפתרונות ה"מעניינים, באחד השירים הפיעים שבספר, הוא הענקת משמעות חדשה לסמל האמריקאי-מערבי בדבר חייו ורציחתו של ג'ון פ. קנדי תוך שימוש בדימושמויות של המלה "נשיא" בעברית הע"מ. גיפופולאציות בצירוף התקראי "נשיאים ורוח נגשם אין" (מש"ל כה, 14):

"כיבוש קבורתו של ג'ון פוינר
גידל קנדי הזמנת אולי (השיר
לך ? / היה יום אפור וגזון, השיר
לדוד, יום אחד כנובמבר) / ל" /
מיתך, / לצפות כחלזונה, // מ"
או / נרצחו אישים אחרים, כהנוג
אצלו, / והגשם הרבה גשם /
ונשיאיהם, ברבה נשיאים / ורוח /
אין."

מיקום השיר בסיטואציה חד-פעמית (ביים קבורת קנדי) והתפתח להג מסיטואציה זו, למשמעויות נ"ר חבות "ותר" מופיעים גם בשירים אחרים, "ישראלים" במסגרת של הספר הפותחים והותמים אותו. לדוגמה, שמו של השיר הפותח את ה"שער האחרון הוא: "בוקמה ה" 13 של גדול כוידעשהי בע"מ, רח" שאלו המלך תיא" סמוך מאוד לבין השמשות, יום חול" (לא אין זה השיר, זה רק שמו). אבל דוגמה זו יכולה להסתעף:

בהתמודדותו עם התוויה הישראית אין וייטהיל משגיח בעיני ציב קטני ריאליה קונקרטית. המקומות הנבחרים הם לרוב מקום פזת שהם סמלים התרבות הישראליים (נואיבה, יפו, יד ושם) ובלתישכי לייטהיל קודרת זרעם להתמודדות עם משמעות הסמלים האלה. לא מקרה הוא שהשיר ה"פזתה את הספר הוא, "קוץ 1973" שנית בנואיבה, והשיר החתום הוא, "יד ושם". שגי שירים, ה"עות הקיום היהודי-ישראלי ב"ארץ.

המערכת התרבותית-לשונית הספרותית המורכבת שבה פועל וייטהיל, מוציאה את כישויה גם בלשון בה הוא משתמש. באופן כללי לפנינו עברית תקינה ו"שירה, אבל מאחורי חלק מה"ציפורים", "מציצה" הלשון האנגרית ל"ן כאשר הצירוף העברי נ"ר על-ידי שימוש בצירוף-נויבה של השפה האנגלית. למשל, צי"רופים כמו, "בעיר לא-לידה" או "רוכסות לא-שכחה", שמאחורי גבם מצוי העקרון האנגרי של "שעל פיו בניויה מילים מתקדויות השוללת פלוס מלה. די אם ניזכר במשחק המלים של האמטיאמפטי על בסיס העקרין ה"ן ה"ן בעליטה בארץ המרא" על הענינה שנתנה, ל" המלכת כמתנת יום לא-הולדת, איננו בא לגנות הצירוף. ה"ן בשורה ע"רית מתוך עמדה לשונית פוריסית, אבל דומני, שהבנת מקורות התופעה היחידה לה, יכולה לת"רם לא פנע להבנת שיריה של וייטהיל; ולא פעם המאמץ מש"תלם.

דוד פישלוב